

Ur museisamlingarna

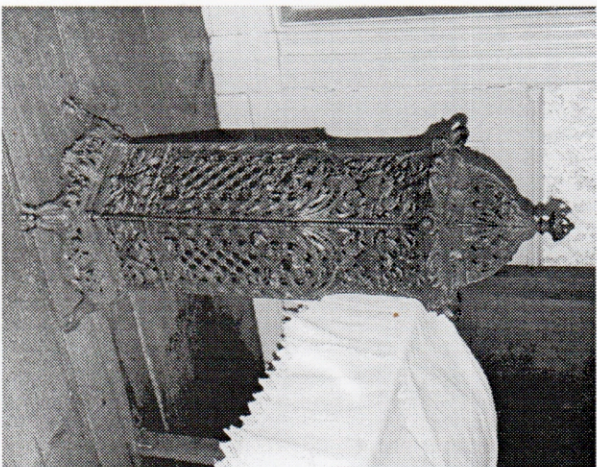
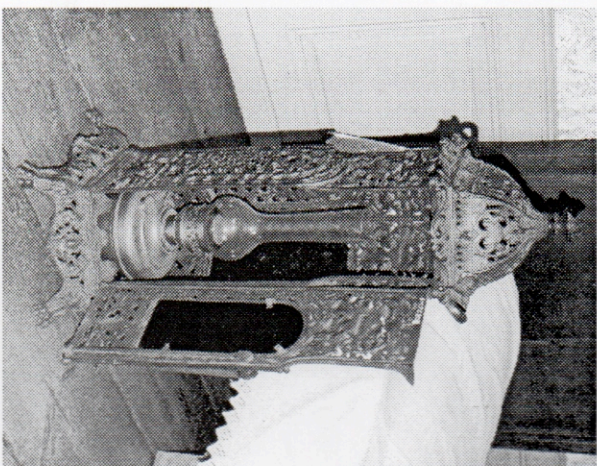

Foto: Bernt Pettersson

Kaminen på bilden är ingen god värmekälla, den är mest till "lyst". Den är som synes uppbyggd som ett dekorativt gallerverk.

Den kan "eldas" med stearinljus eller med någon form av oljelampa, är inte ansluten till någon rökkanal och är därför flyttbar. När den är tänd i ett mörkt rum lyser det mycket vackert om den.

I mitten av 1800-talet blev det en modesak att göra allehanda dekorativa föremål i gjutjärn. Detta järn skulle innehålla en viss mängd av kol och fosfor för att smältan skulle bli lättflytande så att den kunde fylla ut de oflast mycket små detaljerna i gjutformen.

Gjutningen i sig är mycket gammal. Vi kan finna den i medeltida kyrkportar där själva dörren av stabilt trä är helt över-

klädd med ornament och bilder från både bibeln och profana livet.

I södra Sverige där det fanns god tillgång på myrmalm var denna i sin komposition utmärkt för detta slag av gjutning - man tänker på alla vackra sättugnar som där tillverkades vid bruken. Nackdelen med detta gods är att föremålen är mycket sköra och litet slagåliga. Skulle vår kamin välta mot ett stengolv vore dess saga all.

Två av de mest kända bruken var Nävekvärn i Sörmland och Finspång i Östergötland. I Finspång, där ett museum är anslutet till bruket, kan man få se en del s k vargsmucken". Dessa var ytterst tunt gjutna, godset var endast av 2-3 mm tjocklek. Gick de sönder gick de ej att laga.

Mary Håkansson

S:t Olof

Arg 11 Nr 2 2001

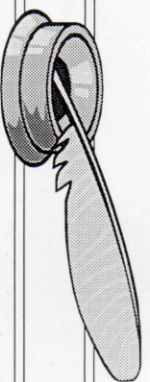
Medlemsblad för hembygdsföreningen
S:t Olofs Gille i Torshälla

Skogvaktarbostället på Råbyhed där lärarinnan Maja Andersson växte upp

Foto: Georg Nyström

Från Redaktionen

Våren har lagom gått över till sommar och snart slår Bergströmska gården upp sina portar. Några större nyheter har vi inte att komma med inför denna säsong. Det mönster vi byggt upp genom åren tycker vi har fungerat bra, men vi är naturligtvis öppna för önskemål från våra gillemedlemmar bara Ni framför dem.

Aktivitetgruppen försöker att hitta nya hantverkare med nya hantverk att fylla igen de luckor som blivit när några fallit ifrån och tror sig ha funnit sådant som kommer att intressera besökarna.

Nu är det dags att göra sommarens vakt-schema. Ring 35 68 83 och annäl Ditt intresse! Vi är i stort behov av medlemmarnas hjälp. Det gäller vardagar 14-16 och är en trevlig sysselsättning.

Vill Du vara med och fylla frysen, för en hembygdstörning kan inte komma med köpebröd! Frysen är påkopplad och Du kan lämna Ditt bidrag när som helst. Vi betalar för ingredienserna.

Under söndagarna i jult samarbetar vi med Kyrkan som svarar för kyrkkaffe på Bergströmska gården.

Vinternöiet, just vid den tidpunkt när våra förfäder brukade samlas till midvinterblot, fyllde Rådhusets stora sal. Det blev en kombination av kristet och hedniskt! Kring Disa-dagen 3 februari samlades man till ting, stora marknader och midvinterblot. Med kristendomen kom Kyrkansnässo-dagen som firades den 2 februari. Som så många gånger förr ser vi hur kristna och hedniska traditioner smälter samman.

Vid årsmötet på Kvamen kunde man ta del av de nöjen som erbjudits torshällaborna minst hundra år tillbaka i tiden genom affischer, annonser, tidningsartiklar och foton. Bakom utställningen stod Anders Ellsberg och Bert Pettersson.

Det blev en del förändringar i Gillets styrelse. Det är bra med förnyelse framför allt när de avgående lovat att inte försvinna från arenan utan arbetar vidare i de olika kommittéerna och gör sitt bästa för att sätta in nykomlingarna i arbetet. Vi tackar Lars Marksson som under det gångna året försökt hålla ordning på en pratglad styrelse och hälsar Rune Jonasson välkommen att ta över rodet. Den nya styrelsen hittar Ni på sidan 7.

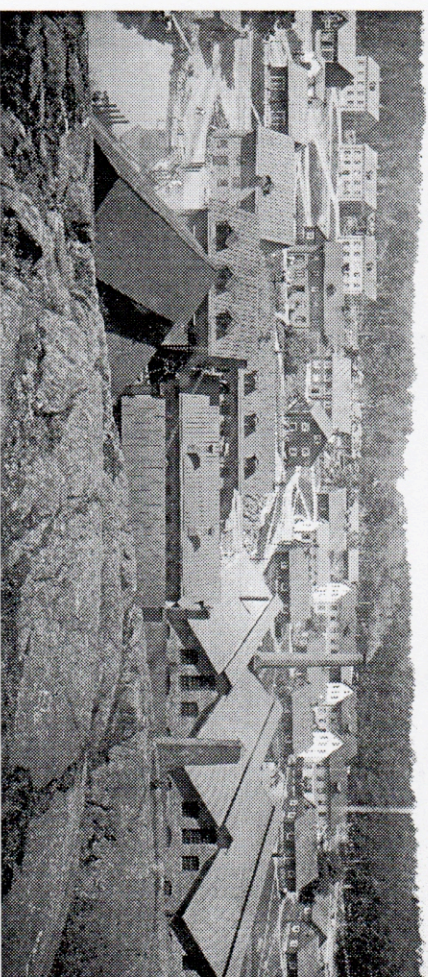
Nr 2 av St Olof har tidigare endast innehållit sommarprogrammet. I år ville vi även ta med den nya styrelsen och då fick vi utrymme för liit annat smått och gott.

En trevlig sommar önskar redaktionskommittén och hoppas att Ni tittar in till oss på Bergströmska gården i sommar och framför allt ger vänner och bekanta en vink om att vi finns!

Observera att det nu finns en ringlocka till vänster om porten på Lilla gatan om Du vill komma in på gården och det är låst. Anders Ellsberg kommer att ha semester veckan före midsommar men finns på gården i övrigt under sommaren.

Redaktionskommittén

Om gamla Torshällabors berättelser, inspelade på band.

Nyby Bruk, en välkänd arbetsplats, då belägen i Torshälla landsförsamling.

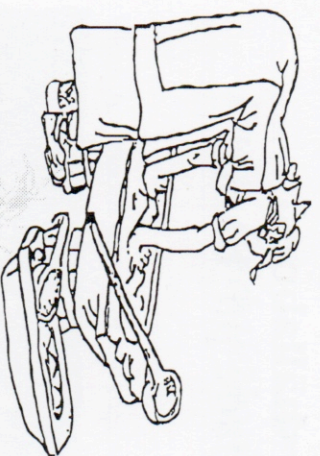
Inom Hembygdsföreningen St Olofs Gille har frågan om intervjuer och bandupptagningar av gamla Torshällabor åter aktualiserats. Undervecknad fick i uppdrag att försöka samla in tidigare inspelningar, samt göra upp en lista med lämpliga frågor för den som vill hjälpa till med inspelningarna. Och en uppmärksamhet till den som gör intervjun: Kopiera genast av bandet! Jag har själv erfarenhet av denna försummelse. Två inspelade band, gjorda för 7-8 år sedan har efter utlåning för avskrivning, ännu ej kommit till rätta.

Jag vet att Bertha Grisslandi gjorde flera inspelningar för 20-25 år sedan. Dessa, och hennes privata band fanns kvar i hemmet när hon dog 1981, de togs tillvara av en släkting. Jag har nu fått kontakt med denna släkting, som tror att han har banden kvar. Om så är fallet har han lovat skicka dessa till oss.

Vad finns för övrigt i arkivet?

Det finns inspelningar som jag gjort med Tage Dahlberg och Ragnar Jernberg, vilka berättar om sina anställningar vid Nystroms Bleckkärlfabrik, respektive Nyby Bruk.

Folkskollärare Ingvar Westmans egna minnen, och hans intervjuer med sina kollegor Elin Lindström och Maja Andersson. Elin Lindström, var lärarinna vid Holmens småskola. Hon var dotter till trädgårdsmästare Lindström vid Nyby trädgård. Det framgår av inspelningen att hon var en blid och anspråkslös kvinna, älskad av sina elever. Hennes motsats var Maja Andersson. Hon berättar här livfullt om sin barndom i Skogvaktarbostaden vid Råby hed, där fadern hade tillsynen över Kronans och Torshälla stads skogar.

Bergströmska gården

Torshälla hembygdsgård

sommaren 2001

Midsommar dagen

Efter högmässa i folkton i Torshälla kyrka kl 10, servering och musik på Gården.

Torsdagen den 28 juni

Hantverksdag kl 14-17

Baka Ditt eget tunnbröd
Alnö gårdsbutik, glaskonstnär visar sitt
arbete med glas, smeden från
Rademachersmedjorna smider,
knypling, tonning mm.
Servering

Söndagen den 1 juli

Efter gudstjänst kl 10 i Torshälla kyrka
kyrkkaffe på Gården kl 11-13

Torsdagen den 5 juli

Hantverksdag kl 14-17

Alnö gårdsbutik, trämåleri, träslöjd,
lappteknik, pärlbroderi, småslöjd mm.
Servering

Söndagen den 8 juli

Efter gudstjänst kl 10 i Torshälla kyrka
kyrkkaffe på Gården kl 11-13

Torsdagen den 12 juli

Hantverksdag kl 14-17

Alnö gårdsbutik, träslöjd, småslöjd,
näver, pröva karbspel, smöknitar,
målning enligt gammal teknik,
spinning.
Servering

Söndagen den 15 juli

Erluftsgudstjänst kl 11 (obs tiden) på
Gården. Kyrkkaffe.

Torsdagen den 19 juli

Hantverksdag kl 14-17

Alnö gårdsbutik, träslöjd, lappteknik,
dockor, småslöjd, stenarbete,
att använda naturmaterial, silbuetter,
glas målning, tittskåp.
Servering.

Söndagen den 22 juli

Efter gudstjänst kl 10 i Torshälla kyrka
kyrkkaffe på Gården kl 11-13

Torsdagen den 26 juli

Hantverksdag kl 14-17

Alnö gårdsbutik, köksbåxor, träslöjd,
näver, broderi, stenslipning,
korgmålning tvåändsticening,
marsipantfigurer, bröd från Amarant.
Servering

Torsdagen den 2 augusti

Hantverksdag kl 14-17

Baka Ditt eget tunnbröd.
Alnö gårdsbutik, träslöjd, möbelmålning,
våning, knopslagning, försäljning av
limpor och saft mm.
Servering

Hembygdsgårdarnas dag Söndagen den 5 augusti

Erluftsgudstjänst i Mormorsläppan
kl 11 (obs tiden).

Därefter servering och hantverkare på
Gården fram till kl 14
Alnö gårdsbutik, köksbåxor, spinning,
porslinsmålning, stenslipning, småslöjd,
baln, tvåändsticening, korgmålning,
bi-demonstration och tryck på gammal
tryckpress.

Torsdagar under juli

kl 14

I denna ljuva sommartid
Musik i Torshälla kyrka därefter kaffe
på Gården.

Utställning Gamla verktyg

Hantverksbod

med försäljning och tombola

Musikunderhållning

under hantverksdagarna av Peder
Andersson, Håkans duo och Lill-Roffe.

Om sina anställningar vid Rakåsens och Roxnäs skolor berättar hon både känsliga och dräpliga episoder när barnen kom och bad om hjälp. Berättelser hon kryddar med att hämma barnen på deras egen dialekt.

För föreningens planer ingår också att någon gör en skriftlig uppteckning av de inspelade banden. Sådana uppteckningar har föreningen nyligen fått av ABF-inspelade band, gjorda med flera f.d. Tors-hällapolitiker.

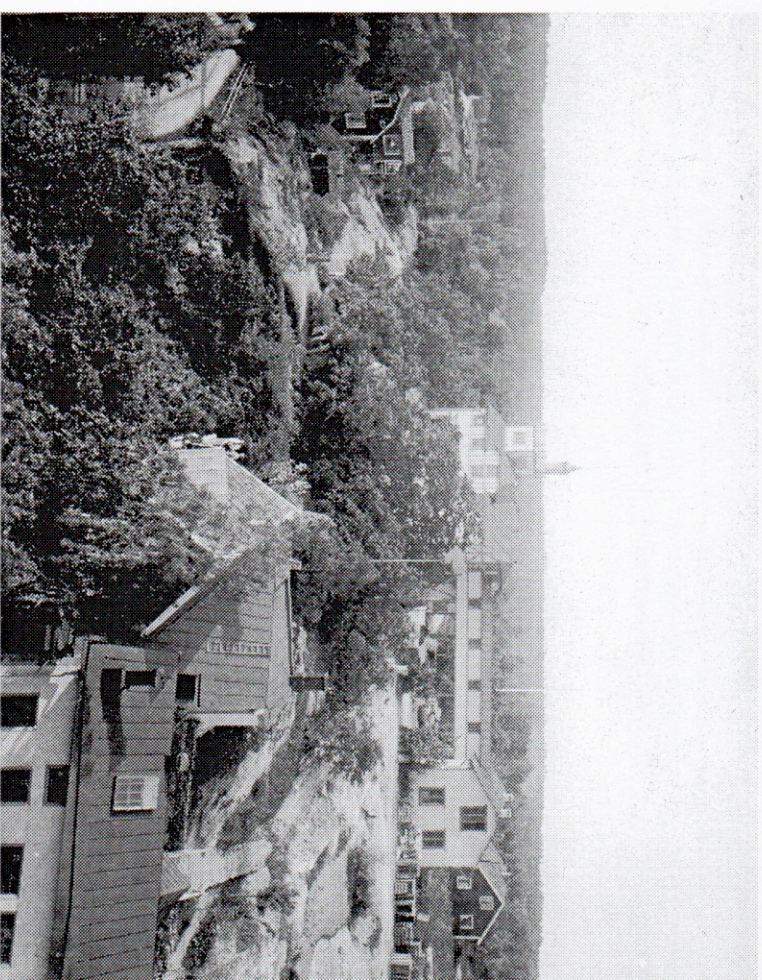
Hembygdsföreningen vädlar nu till dem som vill hjälpa till med att banda de gam-

las berättelser och minnen. Andra kanske kan förmedla redan inspelade band. Bandspelare för utlåning finns.

En annan metod är att videofilma de gamla. En metod som jag använt mig av när jag bl.a. filmat en del verksamhet inom S:t Olofs Gille. En fördel är att man då utöver ljud och bild, samtidigt kan visa t. ex. ett foto eller annat föremål som den intervjuade berättar om.

För både video och vanliga band gäller att göra en skriftlig uppteckning, som kan bevaras till eftervärlden.

Berni Pettersson

Nyströms Bleckkärlfabrik fotograferat från kyrkornet av Georg Nyström.

FOLK & TRAFIKRÄKNING

Aktivitetskommittén söker frivilliga

Georg Nyström utförde, med hjälp av frivilliga, regelbundet återkommande räkningar av människor och fordon vid stora bron. Den sista bevarade är från år 1926 så det är verkligen på tiden att återuppta traditionen. Medlemmar och andra, unga och gamla, kvinnor och män, alla är välkomna att delta i nöjet. Har ni en timme över söndagen den 19/8, ring Margaretha Lindén, tel: 35 68 83 och boka in er.

Bergströmska gården

Lilla gatan 12, Torshälla

är en 1700-tals borgargård nära kyrkan som vårdas av Torshälla Hembygdsförening S:t Olofs Gille

Från midsommar till första söndagen i augusti är gården öppen

vardagar 14-16

söndagar 11-13

torsdagar hantverksdagar 14-17

För visning övriga tider ring Margaretha Lindén 016-35 68 83 eller

Bergströmska gården 016-35 50 76

Torshälla hembygds-förening S:t Olofs Gille

Styrelse:

Rune Jonasson, älderman tel 35 52 98
Erland Nilsson, Vårdeman tel 35 76 54
Lilian Andersson, gårdeman tel 35 65 15
Marianne Farving, skrivare tel 35 64 63
Ingrid Pettersson tel 35 65 43
Lars Nystedt tel 35 87 59
..... mob 070-65 52 885
Eva Königsson tel 35 49 50

Suppleanter:

Eva Britt Berglund tel 35 81 98
Gunbritt Eriksson tel 35 60 98

Sysselman:

Östen Belin tel 35 87 03

Museikommitté:

Erland Nilsson tel 35 76 54

Arkivkommitté:

Bernt Pettersson tel 35 65 43

Trädgårdskommitté:

Ingrid Pettersson tel 35 65 43

Kökskommitté:

Eva-Britt Berglund tel 35 81 98

Aktivitetskommitté:

Margaretha Lindén tel 35 68 83

Redaktion S:t Olof:

Marianne Farving, Berni Pettersson, Margaretha Lindén

Medlemsavgift:

100:- enskild eller familj.
Postgiro: 26 81 47-6

Bergströmska gården – hembygdsgården
Lilla gatan 12. Tel: 016-35 50 76
P.a. Box 41, 644 21 Torshälla
Muséet öppet torsdagar maj-september kl 14-16. Övrig tid visning för grupper efter beställning per tel 016-35 68 83.